

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет залізничного транспорту

МАТЕРІАЛИ

двадцять другої науково-практичної міжнародної конференції
*«Міжнародна транспортна інфраструктура,
індустріальні центри та корпоративна логістика»*

(4-5 червня 2026 р. м. Харків, Україна)

MT.KART.EDU.UA

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ГРОМАД ТА ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ
ТРАНСПОРТНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
АТ «УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ»
CONSERVATOIRE NATIONAL DES ARTS ET MÉTIERS (FRANCE)
INSTITUTE OF AUTOMATIC CONTROL TELEMATICS OF
TRANSPORT (POLAND)
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ НАН УКРАЇНИ

Матеріали

*Двадцять другої науково-практичної
міжнародної конференції*

**«МІЖНАРОДНА ТРАНСПОРТНА
ІНФРАСТРУКТУРА,
ІНДУСТРІАЛЬНІ ЦЕНТРИ ТА
КОРПОРАТИВНА ЛОГІСТИКА»**

(4 – 5 червня 2026 р., м. Харків)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова: *Панченко С. В.*, д.т.н., проф., ректор Українського державного університету залізничного транспорту (Харків).

Заступники голови: *Каграманян А. О.*, к.т.н., доц., проректор з науково-педагогічної роботи Українського державного університету залізничного транспорту (Харків);
Дикань В. Л., д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту (Харків).

Секретаріат:

Толстова А. В. к.е.н., доц., доцент кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту (Харків);

Шаповал Г. В. к.т.н., доц., заступник декана з денної форми навчання факультету управління процесами перевезень Українського державного університету залізничного транспорту (Харків);

Примаченко Г. О. к.т.н., доц., доцент кафедри транспортних систем та логістики Українського державного університету залізничного транспорту (Харків).

УДК 316.6

ВІД ЕКСТРАКТИВІЗМУ ДО ЕКОНОМІКИ ДАРУ

FROM EXTRACTIVISM TO THE GIFT ECONOMY

канд. філософ. наук І. В. Толстов

Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

I. V. Tolstov, PhD (philosophy)

Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)

Цифрова епоха радикально змінила способи виробництва, поширення та збереження знання. Разом із технологічним прогресом загострилася проблема того, яким чином сучасне суспільство взаємодіє з інформацією, культурою та людським досвідом. Домінантною моделлю тривалий час залишався екстрактивізм – логіка, заснована на вилученні, накопиченні та інструменталізації ресурсів. Такий підхід відтворює логіку «технічного поставу» (*Gestell*) [1], де світ редукується до об'єкта екстракції, а знання – до механічного вилучення ресурсів. У цій оптиці цифрові архіви та людський досвід перетворюються на інформаційний капітал, позбавлений автономії та етичного виміру. Традиційна економічна теорія часто витісняє людські відносини, замінюючи їх моделлю «економічної людини», де будь-яка взаємодія розглядається як ринкова угода.

Проте розвиток цифрових гуманітарних практик, мережевих спільнот та альтернативних форм обміну поступово формує іншу парадигму – економіку дару. Вона ґрунтується не на привласненні, а на взаємності, турботі та колективній відповідальності. Саме тому сучасна цифрова культура дедалі частіше розглядається як простір переходу від логіки екстракції до логіки взаємного визнання.

Перехід до економіки дару означає відмову від логіки експлуатації на користь логіки взаємності. У цій моделі головним стає не накопичення ресурсів, а встановлення зв'язків між людьми та спільнотами. Дар функціонує не лише як матеріальний об'єкт, а як форма визнання, у якій дарувальник символічно «вкладає себе» у річ. Згідно з етнографічними даними, торгівля та дар існують паралельно, а не у послідовності. Важливо розрізняти три категорії дарів: церемоніальний (публічний та взаємний), великодушний (односторонній) та дар взаємодопомоги (соціальна солідарність) [2]. Головна помилка сучасних поглядів полягає у зведенні взаємності до «корисливого обміну», хоча взаємність та безоплатність – це різні порядки феномену дару. У цифровому контексті ця модель змінює саме розуміння інформації. Дані більше не

сприймаються як ресурс для видобутку; вони постають як форма довіри, переданої спільнотою чи окремими людьми. Такий підхід створює основу для етичного переосмислення цифрової культури.

Розвиток Інтернету та мережевих технологій створив нові умови для функціонування економіки дару. У цифровому середовищі виникає hi-tech gift economy – система, у якій обмін знаннями, творчістю та інформацією здійснюється не заради прямої матеріальної вигоди, а на основі репутації, взаємної підтримки та спільної участі. Ключовим поняттям тут стає sharing (поширення). На відміну від класичного ринкового обміну, sharing ґрунтується на логіці взаємодопомоги в межах спільноти. Мільйони користувачів безкоштовно поширюють знання, створюють відкриті бази даних, діляться досвідом та результатами творчості. Це свідчить про існування «соціальної» або «моральної» економіки, у якій людська мотивація не зводиться виключно до егоїзму чи прибутку [3]. Отже, цифрова культура демонструє, що економіка дару може існувати навіть у високотехнологічному середовищі.

Перехід до економіки дару змінює також структуру цифрових проєктів. Сучасні гуманітарні ініціативи дедалі частіше функціонують як колективні мережі співпраці між економістами, програмістами, архівістами, дослідниками та локальними спільнотами. У таких умовах особливого значення набуває етика розподіленої відповідальності. Результат проєкту залежить не лише від авторів дослідження, а й від «невидимої праці», технічної підтримки, кураторства метаданих, адміністрування архівів та обробки даних. Тому на перший план виходить така етична категорія як відповідальність, яка перестає бути виключно індивідуальною. Відповідальність набуває мережевого характеру, де етична підзвітність має бути інтегрована в саму архітектуру економічних відносин. Таким чином, економіка дару виявляється не лише моделлю обміну, а й моделлю спільного співіснування.

Отже, перехід від екстрактивізму до економіки дару означає фундаментальну трансформацію способів взаємодії у цифрову епоху. Якщо екстрактивістська модель базується на логіці привласнення, контролю та накопичення, то економіка дару утверджує взаємність, турботу та колективну відповідальність.

[1] Martin Heidegger The question concerning technology. The question concerning technology and other essays / trans. W. Lovitt. New York : Harper & Row, 1977. P. 3–35.

[2] Енаф, Марсель. Ціна істини: дар, гроші, філософія. Київ : Дух і літера, 2019. 512 с.

[3] Tolstov I., Danilian V. Information society and new global ethics. The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias. 2023. No. 68. P. 39–44. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2023-68-4>

У. Л. Сторожилова Управління соціально-економічними системами в умовах неоіндустріалізації та глобалізації	550
В. В. Ступницький Тенденції в управлінні соціально-економічними системами в умовах цифрової глобалізації на прикладі України	551
В. І. Творонович, С. П. Митюра Управління персоналом як стратегічний чинник конкурентоспроможності підприємств транспортної галузі	553
Д. В. Токарев Проблеми та перспективи розвитку приміських пасажирських перевезень залізничним транспортом в Україні	555
І. В. Толстов Від екстрактивізму до економіки дару	557
Ю. М. Туніцька, Ю. В. Гурнак Міжнародне інвестиційне середовище України: стан, виклики та перспективи	559
Н. Л. Фролова Еволюція бізнес-моделей малого та середнього підприємництва в умовах цифрової та економічної невизначеності	562
А. І. Хвостіков Формування іміджу підприємства в умовах глобалізації	565
І. В. Чорнобровка Соціальна відповідальність бізнесу як чинник сталого розвитку підприємств	567
Г. С. Черноїванова Стратегічне планування розвитку підприємств в умовах глобальних трансформацій	569
П. О. Черномаз Глобальна криза як наслідок деградації якості еліт	571
В. О. Шевчук, А. В. Луньов Людський капітал як чинник трансформації соціально- економічних систем в умовах глобалізації	573

МАТЕРІАЛИ
ДВАДЦЯТЬ ДРУГОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
МІЖНАРОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«МІЖНАРОДНА ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА,
ІНДУСТРІАЛЬНІ ЦЕНТРИ ТА КОРПОРАТИВНА ЛОГІСТИКА»

(4 – 5 ЧЕРВНЯ 2026 РОКУ)

Відповідальний за випуск А. В. Толстова

Підписано до друку 12 червня 2026 р.
Формат паперу 60x84 1/16. папір писальний.
Умовн.-друк. арк. **36,2**. Обл.– вид. арк. **36,8**.
Замовлення № Тираж 300. Ціна договірна

Видавництво УкрДУЗТу, свідоцтво ДК № 6100 від 21.03.2018 р.